

Министерство образования Республики Башкортостан
ГБПОУ Сибайский педагогический колледж

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ

ОГСЭ.05 Башкирский язык

**Программы подготовки специалистов среднего звена
по специальности 09.02.05 Прикладная информатика (по отраслям)**

Рассмотрено на заседании ПЦК ОГСЭ

21 июня 2016 г.

Протокол №11

2016 г.

Башкирский язык(башкирская подгруппа)

Программа учебной дисциплины разработана на основе программы по башкирскому языку и литературе для учреждений начального и среднего профессионального образования, рекомендованной Министерством образования Республики Башкортостан (составитель: Юлмухаметов М.Б.), 2015г.

09.02.05 Прикладная информатика (по отраслям)

Организация-разработчик: ГБПОУ Сибайский педагогический колледж

Разработчик:

Харисова Г.Д., преподаватель башкирского языка и литературы

Рекомендована _____

Заключение № _____ от « _____ » _____ 20__ г.
номер

СОДЕРЖАНИЕ

	стр.
1. ПАСПОРТ ПРОГРАММЫ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ	3
2. СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ	
3. УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ	5
4. УСЛОВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ	
5. УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ	11
6. КОНТРОЛЬ И ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТОВ	
7. ОСВОЕНИЯ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ	12

1. ПАСПОРТ ПРОГРАММЫ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ

Башкирский язык (башкирская подгруппа)

1.1. Область применения программы

Программа учебной дисциплины является частью Программы подготовки специалистов среднего звена в соответствии с национально-региональным компонентом РБ по специальности **09.02.05 Прикладная информатика (по отраслям)**

Программа учебной дисциплины может быть использована при изучении программ повышения квалификации.

1.2. Место дисциплины в структуре Программы подготовки специалистов среднего звена: общий гуманитарный и социально-экономический цикл

1.3. Цели и задачи дисциплины – требования к результатам освоения дисциплины:

В результате освоения дисциплины обучающийся должен обладать общими компетенциями:

ОК 1. Понимать сущность и социальную значимость своей будущей профессии, проявлять к ней устойчивый интерес.

ОК 2. Организовывать собственную деятельность, выбирать типовые методы и способы выполнения профессиональных задач, оценивать их эффективность и качество.

ОК 3. Принимать решения в стандартных и нестандартных ситуациях и нести за них ответственность.

ОК 4. Осуществлять поиск и использование информации, необходимой для эффективного выполнения профессиональных задач, профессионального и личностного развития.

ОК 5. Использовать информационно-коммуникационные технологии в профессиональной деятельности.

ОК 6. Работать в коллективе и команде, эффективно общаться с коллегами, руководством, потребителями.

ОК 7. Брать на себя ответственность за работу членов команды (подчиненных), результат выполнения заданий.

ОК 8. Самостоятельно определять задачи профессионального и личностного развития, заниматься самообразованием, осознанно планировать повышение квалификации.

ОК 9. Ориентироваться в условиях частой смены технологий в профессиональной деятельности.

В результате освоения дисциплины обучающийся должен **уметь:**

- соблюдать языковые нормы (орфоэпические, лексические, грамматические, стилистические, орфографические, пунктуационные) в устных и письменных высказываниях;
- применять знания по башкирскому языку при изучении профессиональных модулей и в профессиональной деятельности;
- делать синтаксический разбор словосочетания, простого и сложного предложения, предложения с прямой речью;
- использовать синтаксическую синонимию как источник богатства и выразительности башкирской речи;
- интонировать простые и сложные предложения, чужую речь;
- конструировать словосочетаний и разные типы предложений.
- применять полученных знаний и умений в собственной речевой практике; повышать уровня речевой культуры, орфографической и пунктуационной грамотности;
- составлять план, тезисы, конспекты по башкирскому языку, делать необходимые выписки;
- писать очерк, эссе, сочинения;
- составлять реферат, выступать с ним, отвечать на вопросы по теме реферата.
-

В результате освоения дисциплины обучающийся должен **знать:**

- нормативное построение словосочетаний и предложений разных типов;
- принципы и функции пунктуации, факультативные и альтернативные знаки препинания;
- формы и разновидности речи;
- грамматическую основу простого предложения, виды осложнения простого предложения;
- типы сложных предложений;
- принципы и функции пунктуации, факультативные и альтернативные знаки препинания.

1.4. Рекомендуемое количество часов на освоение программы дисциплины:

максимальной учебной нагрузки обучающегося 94 часов, в том числе:

обязательной аудиторной учебной нагрузки обучающегося 78 часов;

самостоятельной работы обучающегося 16 часов.

2. СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ

2.1. Объем учебной дисциплины и виды учебной работы

Вид учебной работы	Объем часов
Максимальная учебная нагрузка (всего)	94
Обязательная аудиторная учебная нагрузка (всего)	78
в том числе:	
лабораторные занятия	-
практические занятия	78
контрольные работы	14
дифференцированный зачет	1
курсовая работа (проект) <i>(если предусмотрено)</i>	-
Самостоятельная работа обучающегося (всего)	16
в том числе:	
самостоятельная работа над курсовой работой (проектом) <i>(если предусмотрено)</i>	-
Реферат, домашняя работа, творческая работа .графическая работа	16
Итоговая аттестация – <i>Дифференцированный зачет</i>	

2.2. Тематический план и содержание учебной дисциплины Башкирский язык

Наименование разделов и тем	Содержание учебного материала, практические работы, самостоятельная работа обучающихся, курсовая работа (проект)	Объем часов	Уровень освоения
1	2	3	4
Бүлек 1. СИНТАКСИС		94	
Тема 1.1. Һүзбәйләнештәр һөйләм	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр	4	
	1 Һүзбәйләнеш.Һүзбәйләнештәрҙең төрҙәре,Һүзбәйләнештәр бәйләнеш төрҙәре.Эйәреүсе,эйәртеүле Һүззәр,уларзың бәйләнеш юлы.		1
	2 Һөйләм; Һөйләм төрҙәре; ике составлы Һөйләмдәр. Һөйләмдә Һүз тәртибе; интонация буйынса Һөйләм төрҙәре.		2
	Практик эш төрҙәре: Бирелгән текстан башкарылыу, йәнәшәлек,ярашыу, һөйкәлеу юлдары менән бәйләнгән Һүзбәйләнеш язып алыу; Тәкдим ителгән өзөктәрҙең стилин билдәләү, уның билдәләрен әйтеү; Хәбәр һөйләмдәрҙе һорау, бойороу, өндәү һөйләмдәргә әйләндерү,дөрөс интонация менән укыу. Контроль эш: Тест эшләү	1	
	Студенттың үз аллы эше: әзәби әсәрҙән бер составлы һәм ике составлы Һөйләмдәр күсерәү	1	
Тема 1.2. Интонация буйынса Һөйләм төрҙәре	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр	6	
	1 Интонация буйынса Һөйләм төрҙәре;		1
	2 Һорау Һөйләмдәр.Хәбәр Һөйләмдәр.Бойорок Һөйләмдәр.Тойғо Һөйләмдәр.		2
	Практик эш төрҙәре: Бирелгән текстан Һөйләм төрҙәренә икешәр миҫал язырға; Интонация буйынса төзөлгән Һөйләмдәрҙә тыныш билдәләрен аңлатырға. Контроль эш: Интонация менән һайлап алынған тексты укырға.	1	
	Студенттың үз аллы эше: Бирелгән текстан Һөйләм төрҙәренә икешәр миҫал яырға; Интонация буйынса төзөлгән Һөйләмдәрҙә тыныш билдәләренең куйылышын аңлатырға.	1	
Тема 1.3 Һөйләмдән баш һәм әйәрсән киҫәктәре	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр	6	
	1 Әйә, кушма әйә; хәбәр, уның төрҙәре;		2
	2 Әйәрсән киҫәктәр: аныкlausы, өстәлмәлек, тултырыусы хәлдәр.		3

	Практик эш төрзәре: Һөйләмдәрҙән баш һәм эйәрсән киҫәктәрҙе табырға;		
	Студенттың үз аллы эше: Тултырыусылар булған мәкәлдәр тупларға. Журналдарҙан хәлдәрҙең һәр төрөнә карата миҫалдар язып алырға.	2	
Тема 1.4. Ябай һөйләмдәрҙең төҙөлөшө буйынса төрҙәре	Укыу материалының йөкмәткене. Практик дәрестәр	6	
	1 Ике һәм бер составлы һөйләмдәр.		1
	2 Йыйнаҡ һәм тарқау һөйләмдәр;		3
	3 Тулы һәм кәм һөйләмдәр.		2
	Практик эш төрзәре: Ябай һөйләмдәрҙән торған темаға ярашлы текст төзөргә. һөйләм төзөргә, тикшерергә.		
	Контроль эш: синтаксик анализ эшләргә	1	
	Студенттың үз аллы эше: Ябай һөйләмдәрҙе кулланып, иңша язырға .	1	
Тема 1.5. Бер составлы һөйләмдәр	Укыу материалының йөкмәткене. Практик дәрестәр	6	
	1 Бер составлы һөйләмдәр		2
	2 Билдәле эйәле һөйләм, билдәһез эйәле һөйләм, эйәһез һөйләм, атама һөйләм. Уларҙың асылы.		3
	Практик эш төрзәре: Билдәһез эйәле һөйләмдәр менән йомактар тупларға; Тәкдим ителгән текстан бер составлы һөйләм төрҙәрен айырып язырға.		
	Контроль эш: Синтаксик анализ	1	
	Студенттың үз аллы эше: Атама һөйләмдәрҙе кулланып һүрәтләмәләр язырға; Дөйөм эйәле һөйләм тураһында сығыш әҙерләргә.	2	
Тема 1.6. өндөш һүз. Инеш һүзҙәр, инеш һүзбәйләнештәр, инеш һөйләмдәр	Укыу материалының йөкмәткене. Практик дәрестәр	6	
	1 Инеш һүз , инеш һүзбәйләнештәр;		1
	2 Өндөш һүзҙәр;		2
	3 Инеш һүз менән инеш һүзбәйләнештәр, инеш һөйләмдәр;		1
	4 Инеш һөйләмдәр; уларҙың вазиғалары.		2
	Практик эш төрзәре: «Башкорт теленең һүзлегенән инеш һүзҙәрҙе, инеш һөйләмдәрҙе миҫалдары менән язып алырға.		

Тема 1.7. Һөйләмден айырымланған эйәрсән киҫәктәре	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр		7	
	1	Айырымланған эйәрсән киҫәктәр; Аныклаусыларҙың айырымланыуы;		1
	2	Хәл әйтеме һәм уның айырымланыуы.		3
	Практик эш төрҙәре: Текста айырымланған эйәрсән киҫәктәргә табырға, аңлатырға; Хәл әйтемдәренең һөйләмдә ниндәй киҫәк булыуын тикшерергә, һорауҙар биреп аңлатырға.			
	Контроль эш: диктант		1	
Студенттың үз аллы эше Текста айырымланған эйәрсән киҫәктәргә табырға, аңлатырға; Хәл әйтемдәренең һөйләмдә ниндәй киҫәк булыуын тикшерергә, һорауҙар биреп аңлатырға.		2		
Тема 1.8. Кушма һөйләм	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр		6	
	1	Кушма һөйләм; Һөйләмдәр араһында теҙмә бәйләнеш;		2
	2	Һөйләмдәр араһында эйәртеүле бәйләнеште белдереүсә саралар.		3
	Практик эш төрҙәре: Әзәби әсрән теркәүсез һәм теркәүсәле кушма һөйләмдәр язып алырға, аңлатырға.			
	Студенттың үз аллы эше: Шиғырҙарған миҫалдар язып килергә.		1	
Тема 1.9. Теҙмә кушма һөйләм	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр		6	
	1	Теҙмә кушма һөйләм;		1
	2	Теркәүсез теҙмә кушма һөйләм; Теркәүсәле теҙмә кушма һөйләмдәр.		2
	Практик эш төрҙәре: Теҙмә кушма һөйләмдәр буйынса терәк схема төзөргә, әзәби әсрән миҫалдар язырға, схемаларын эшләргә.			
	Контроль эш: синтаксик анализ		1	
Студенттың үз аллы эше Теҙмә кушма һөйләмдәргә рус теленә тәржемә итеү, башкорт теле менән сағыштырырға.		1		

Тема 1.10. Эйәртеүле кушма һөйләмдәр	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр		7	
	1	Баш һәм эйәрсән һөйләм; Эйәрсән һөйләмдәрҙе төркөмләү;		2
	2	Эйәрсән һөйләм төрҙәре; Эйәртеүле кушма һөйләмдәрҙе төрлө функциональ стилдәрҙә кулланыу.		3
	Практик эш төрҙәре: «Ил инәһе өләсәйҙәр безҙә лә бар ул» тигән инша язырға; Гәзит-журналдарҙан эйәртеүле кушма һөйләмдәрҙең бәйләнәү сараларын асыҡларға.			
	Контроль эш: синтаксик анализ		1	
	Студенттың үз аллы эше: Эйәртеүле кушма һөйләмдәр тураһында терәк конспект язырға; Башҡорт халкының йырҙарынан эйәреүле кушма һөйләмдәргә миҫалдар язырға.		2	
Тема 1.11. Катмарлы синтаксик төзөлмәләр	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр		8	
	1	Катмарлы синтаксик төзөлмәләр;		1
	2	Тиң булмаған эйәрсән һөйләмле кушма һөйләмдәр;		2
	3	Катнаш кушма һөйләмдәр; Теземдәр.	3	
	Практик эш төрҙәре: Күп эйәрсәнле кушма һөйләмдәр кулланып тасуирлау язырға.			
	Контроль эш: синтаксик анализ		2	
Студенттың үз аллы эшә Шиғырҙарҙан теземдәргә миҫалдар язып килергә.		1		
Тема 1.12. Тура телмәр. Ситләтелгән телмәр	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр		6	
	1	Тура телмәр;		1
	2	Ситләтелгән телмәр;		2
	3	Тура телмәрҙең төрҙәре.	2	
	Практик эш төрҙәре: Тәкдим ителгән көләмәстәрҙе дөрөҫ интонация менән укырға.			
	Контроль эш: Контроль диктант		1	
Студенттың үз аллы эше: Тема буйынса мәғлүмәт әҙерләргә.		1		

Тема 1.13. Текст синтаксисы	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.		3	
	1	Текст синтаксисы;текстың мәғәнәүи бөтөнлөгө;		1
	2	Текстың композицияһы, текстың бәйләнешлеге.		3
	Практик эш төрҙәре: Бирелгән башланғыстар буйынса текст язырға; Тәкдим ителгән текстың башланышын, үстөрөлөшөн һәм тамамланышын билдәләргә.			
	Студенттың үз аллы эше- Диалог, монолог тураһында мәғлүмәт эҙерләргә.		1	
Дифференцированный зачет		1		
		Бөтәһе	94	

Для характеристики уровня освоения учебного материала используются следующие обозначения:

1. – ознакомительный (узнавание ранее изученных объектов, свойств);
2. – репродуктивный (выполнение деятельности по образцу, инструкции или под руководством)
3. – продуктивный (планирование и самостоятельное выполнение деятельности, решение проблемных задач)

3. УСЛОВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ ДИСЦИПЛИНЫ

3.1. Требования к минимальному материально-техническому обеспечению

Реализация программы дисциплины требует наличия учебного кабинета башкирского языка.

Оборудование учебного кабинета:

- комплект таблиц, схем по башкирскому языку
- методические и учебные пособия
- дидактический материал, словари
- методические разработки “Организация внеаудиторный самостоятельной работы студентов по башкирскому языку”
- УМК по башкирскому языку
- тесты

Технические средства обучения:

- электронные учебники.
- магнитофон.
- слайды по башкирскому языку.
- компьютер.
- принтер.

3.2. Информационное обеспечение обучения

Перечень рекомендуемых учебных изданий, дополнительной литературы

Основные источники:

1. Юлмухаметов М.Б., Ракаева А.С., Шарапов И.А. Башкирский язык и культура речи для организации профессионального образования. –Уфа: Книга, 2015г. - 248 с.
2. Юлмухаметов М.Б. Усманова М.Г, Примерные программы и методические рекомендации по баш.яз. и литературе для организации проф. Образования. – Уфа, Китап, Образования.–Уфа, Китап, 2015г.

Дополнительные источники:

1. Хажин В.И., Вильданов Э.Х. Башкорт теле һәм әзәбиәте.- Өфө, Китап, 2012 й.
2. Тикеев Д.С. Башкорт теле һәм әзәбиәте.-Өфө, Китап, 2012 й.
3. Сәйетбатталов Ғ.Ғ. Башкорт теле. 2 том. Кушма һөйләм синтаксисы. –Өфө, Китап, 2002 й.
4. Султанбаева Х.В., Шайхисламова З.Ф. Сборник диктантов по баш.яз. для педагогических колледжей . –Уфа , Китап ,2014 г.
5. Ишбаев К.Г. , Ишкильдина З.К. Краткий словообразовательный словарь башкирского языка. –Уфа , Китап ,2014 г.
6. Академический словарь башкирского языка в десяти томах, 8.т. . –Уфа , Китап ,2016г.

Интернет-ресурсы:

Электронные издания: Башкирская энциклопедия-ГАУ РБ Научно-издательский комплекс «Башкирская энциклопедия»-2015-2017 г.

4. КОНТРОЛЬ И ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТОВ ОСВОЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ

Контроль и оценка результатов освоения дисциплины осуществляется преподавателем в процессе проведения практических занятий и лабораторных работ, тестирования, а также выполнения обучающимися индивидуальных заданий, проектов, исследований.

Результаты обучения (освоенные умения, усвоенные знания)	Формы и методы контроля и оценки результатов обучения
Умение соблюдать языковые нормы (орфоэпические, лексические, грамматические, стилистические, орфографические, пунктуационные) в устных и письменных высказываниях;	- экспертная оценка на практических занятиях;
Умение применять знания по башкирскому языку при изучении профессиональных модулей и в профессиональной деятельности;	- экспертная оценка на практических занятиях и в процессе педагогической практики;
Умение делать синтаксический разбор словосочетания, простого и сложного предложения, предложения с прямой речью;	- выполнение упражнений; - контрольная работа; - оценивание результатов самостоятельной работы студентов;
Умение использовать синтаксическую синонимию как источник богатства и выразительности башкирской речи;	- выполнение упражнений; - экспертная оценка в процессе педагогической практики;
Умение интонировать простые и сложные предложения, чужую речь;	- выполнение упражнений; - контрольная работа; - экспертная оценка практических работ.
Умение конструировать словосочетаний и разные типы предложений;	- выполнение упражнений; - проверочная работа; - экспертная оценка в процессе педагогической практики; - тестирование;
Умение применять полученных знаний и умений в собственной речевой практике; повышать уровня речевой культуры, орфографической и пунктуационной грамотности;	- наблюдение и экспертная оценка на практических занятиях, и в процессе педагогической практики; - контрольный диктант; - анализ практической работы; - анализ работы с различными типами словарей.

Умение составлять план, тезисы, конспекты по башкирскому языку, делать необходимые выписки;	-оценивание результатов самостоятельной работы студентов; - творческая работа по составлению текстов разных жанров и стилей.
Умение писать очерк, эссе, сочинения;	-оценивание результатов самостоятельной работы студентов; - творческая работа по составлению текстов разных жанров и стилей.
Умение составлять реферат, выступать с ним, отвечать на вопросы по теме реферата;	-оценивание результатов самостоятельной работы студентов
Знать нормативные построения словосочетаний и предложений разных типов;	-выполнение упражнений; -тестирование;
Знать принципы и функции пунктуации, факультативные и альтернативные знаки препинания;	-выполнение упражнений; -проверочная работа
Знать формы и разновидности речи.	- выполнение упражнений; - экспертная оценка на практических занятиях, в процессе педагогической практики;
Знать грамматическую основу простого предложения, виды осложнения простого предложения;	-выполнение упражнений; -синтаксический разбор предложений; -тестирование;
Знать типы сложных предложений;	-синтаксический разбор предложений; -контрольная работа;

Башкирский язык (русская подгруппа)

Программа учебной дисциплины разработана на основе программы по башкирскому языку и литературе для учреждений начального и среднего профессионального образования, рекомендованной Министерством образования Республики Башкортостан (составитель: Усманова М.Г.) 2015г. для специальности **09.02.05 Прикладная информатика (по отраслям)**

Организация-разработчик: ГБПОУ Сибайский педагогический колледж

Разработчик:

Шакирова Г.М., преподаватель башкирского языка и литературы

Рекомендована _____

Заключение № _____ от « _____ » _____ 20__ г.
номер

СОДЕРЖАНИЕ

	стр.
1. ПАСПОРТ ПРОГРАММЫ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ	15
2. СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ	17
3. УСЛОВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ	23
4. КОНТРОЛЬ И ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТОВ ОСВОЕНИЯ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ	24

1. ПАСПОРТ ПРОГРАММЫ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ

Башкирский язык (русская подгруппа)

1.1. Область применения программы

Примерная программа учебной дисциплины разработана на основе программы для русской подгруппы учреждений среднего профессионального образования под редакцией Усмановой М.Г. для специальности **09.02.05 Прикладная информатика (по отраслям)**.

Программа учебной дисциплины может быть использована при изучении программ повышения квалификации.

1.2. Место дисциплины в структуре Программы подготовки специалистов среднего звена: общий гуманитарный и социально-экономический цикл

1.3. Цели и задачи дисциплины – требования к результатам освоения дисциплины:

В результате освоения дисциплины обучающийся должен обладать общими компетенциями:

ОК 1. Понимать сущность и социальную значимость своей будущей профессии, проявлять к ней устойчивый интерес.

ОК 2. Организовывать собственную деятельность, выбирать типовые методы и способы выполнения профессиональных задач, оценивать их эффективность и качество.

ОК 3. Принимать решения в стандартных и нестандартных ситуациях и нести за них ответственность.

ОК 4. Осуществлять поиск и использование информации, необходимой для эффективного выполнения профессиональных задач, профессионального и личностного развития.

ОК 5. Использовать информационно-коммуникационные технологии в профессиональной деятельности.

ОК 6. Работать в коллективе и команде, эффективно общаться с коллегами, руководством, потребителями.

ОК 7. Брать на себя ответственность за работу членов команды (подчиненных), результат выполнения заданий.

ОК 8. Самостоятельно определять задачи профессионального и личностного развития, заниматься самообразованием, осознанно планировать повышение квалификации.

ОК 9. Ориентироваться в условиях частой смены технологий в профессиональной деятельности.

В результате освоения дисциплины обучающийся должен **уметь**:

- применять знания по башкирскому языку при изучении профессиональных модулей и в профессиональной деятельности;

- использовать приобретенные знания и умения в практической деятельности и повседневной жизни для осознания башкирского языка как духовной, нравственной и культурной ценности народа; приобщения к ценностям национальной культуры;
- осуществлять речевой самоконтроль; оценивать устные и письменные высказывания с точки зрения языкового оформления, эффективности достижения поставленных коммуникативных задач;
- анализировать языковые единицы с точки зрения правильности, точности и уместности их употребления;
- применять полученные знания и умения в собственной речевой практике; повышение уровня речевой культуры, орфографической и пунктуационной грамотности.

В результате освоения дисциплины обучающийся должен **знать:**

- связь языка и истории, культуры башкирского и других народов;
- смысл понятий: речевая ситуация и ее компоненты, литературный язык, языковая норма, культура речи;
- основные единицы и уровни языка, их признаки и взаимосвязь;
- орфоэпические, лексические, грамматические, орфографические и пунктуационные нормы башкирского языка; нормы речевого поведения в социально-культурной, учебно-научной, официально-деловой сферах общения; в том числе профессиональными (ПК) и общими (ОК) компетенциями:

1.4. Рекомендуемое количество часов на освоение программы дисциплины:

максимальной учебной нагрузки обучающегося 94 часов, в том числе:

обязательной аудиторной учебной нагрузки обучающегося 78 часов;

самостоятельной работы обучающегося 16 часов.

2. СТРУКТУРА И ПРИМЕРНОЕ СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ

2.1. Объем учебной дисциплины и виды учебной работы

Вид учебной работы	Объем часов
Максимальная учебная нагрузка (всего)	94
Обязательная аудиторная учебная нагрузка (всего)	78
в том числе:	
лабораторные занятия	-
практические занятия	78
контрольные работы	9
дифференцированный зачет	1
курсовая работа (проект) <i>(если предусмотрено)</i>	-
Самостоятельная работа обучающегося (всего)	16
в том числе:	
самостоятельная работа над курсовой работой (проектом) <i>(если предусмотрено)</i>	-
Реферат, домашняя работа, творческая работа .графическая работа	16
Итоговая аттестация - <i>дифференцированный зачет</i>	

2.2. Тематический план и содержание учебной дисциплины Башкирский язык

Наименование разделов и тем	Содержание учебного материала, практические работы, самостоятельная работа обучающихся, курсовая работа (проект)	Объем часов	Уровень освоения
1	2	3	4
Бүлек 1. СИНТАКСИС		94	
Тема 1.1. Һүзбәйләнештәр. Һөйләм	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.	4	
	1 Һүзбәйләнеш.Һүзбәйләнештәрҙең төрҙәре.Эйәртеүле бәйләнештәң төрҙәре; Профессия һайлайым.		
	2 Һөйләм.Һөйләм төрҙәре.Ике составлы һөйләмдәр.		2
	Практик эш төрҙәре: Бирелгән текстан башкарылыу, йәнәшәлек,ярашыу, һөйкәлеу юлдары менән бәйләнгән һүзбәйләнеш язып алыу; Тәкдим ителгән өзөктәрҙең стилиен билдәләү, уның билдәләрен әйтеү; Яңы һүзәрҙе ятлау.		
	Контроль эш: Тест эшләү, тексты тәржемә итеү.	1	
	Студенттың үз аллы эше: Өзәби әсәрҙән бер составлы һәм ике составлы һөйләмдәр күсерәү; Шиғыр укыу.	1	
Тема 1.2. Интонация буйынса һөйләм төрҙәре	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.	6	
	1 Интонация буйынса һөйләм төрҙәре.		
	2 Һорау һөйләмдәр.Хәбәр һөйләмдәр.Бойорок һөйләмдәр.Өндәү һөйләмдәр.		2
	Практик эш төрҙәре: Бирелгән текстан һөйләм төрҙәренә икешәр миҫал язырға; Яңы һүзәрҙе ятлау;		
	Контроль эш: Интонация менән һайлап алынған тексты укырға.	1	
	Студенттың үз аллы эше: Конспект язу; Бирелгән текстан һөйләм төрҙәренә икешәр миҫал язырға;	1	

Тема 1.3 Һөйләмдең баш һәм эйәрсән киҫәктәре	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.		6	
	1	Эйә, кушма эйә; хәбәр, уның төрзәре;		2
	2	Эйәрсән киҫәктәр: аныклаусы, өстәлмәлек, тултырыусы, хәлдәр.		3
	Практик эш төрзәре: Һөйләмдәрзән баш һәм эйәрсән киҫәктәрзе табыу; Яңы һүззәрзе ятлау			
Студенттың үз аллы эше: Тултырыусылар булған мәкәлдәр туплау. Журналдарзан хәлдәрзең һәр төрөнә миҫалдар язып алыу.		1		
Тема 1.4. Ябай һөйләмдәрзең төзөлөшө буйынса төрзәре	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.		6	
	1	Ике һәм бер составлы һөйләмдәр; һаулык - ул байлык.		1
	2	Йыйнак һәм таркау;		3
	3	Тулы һәм кәм һөйләмдәр.		2
	Практик эш төрзәре: Ябай һөйләмдәрзән темаға ярашлы текст төзөргә. Һөйләм төзөргә, тикшерергә.			
	Контроль эш: синтаксик анализ		1	
Студенттың үз аллы эше: Ябай һөйләмдәрзе кулланып, инша язырға; «Дауаханала», «Аптекала» темаларына диалог төзөргә.		2		
Тема 1.5. Бер составлы һөйләмдәр	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.		6	
	1	Бер составлы һөйләмдәр. Магазинда		2
	2	Билдәле эйәле һөйләм, билдәһез эйәле һөйләм, эйәһез һөйләм, атама һөйләм. Уларзың асылы.		3
	Практик эш төрзәре: Билдәһез эйәле һөйләмдәр менән йомактар туплау; Тәкдим ителгән текстан бер составлы һөйләм төрзәрен айырып языу.			
	Контроль эш: Синтаксик анализ, текст тәржемә итеу		1	
	Студенттың үз аллы эше: Атама һөйләмдәрзе кулланып һүрәтләмәләр языу. Конспект языу		1	

Тема 1.6. Өндөш хүз. Инеш хүзээр, инеш хүзбэйлэнештэр, инеш һөйлөмдөр	Укыу материалының йөкмөткөһө. Практик дәрестәр.		6
	1	Инеш хүз менән инеш хүзбэйлэнештәр; «Кейем-һалым» бүлегендә.	1
	2	Өндөш хүзээр;1	2
	3	Инеш хүз менән инеш хүзбэйлэнештәр, инеш һөйлөмдөр;	1
	4	Инеш һөйлөмдөр; уларзың вазифалары.	2
	Практик эш төрзәре: «Башкорт теленең һүзлегә»нән инеш хүззәрзе, инеш һөйлөмдәрзе миһалдары менән язып алыу. Яңы хүззәрзе ятлау		

Тема 1.7. Һөйлөмдән айырымланған эйәрсән киһәктәре	Укыу материалының йөкмөткөһө. Практик дәрестәр.		7	
	1	Айырымланған эйәрсән киһәктәр; Аныкlausыларзың айырымланыуы; «Йәшелсә - емеш»магазины	1	
	2	Хәл әйтеме һәм уның айырымланыуы.	3	
		Практик эш төрзәре: Текста айырымланған эйәрсән киһәктәрзе табыу, аңлатыу; Хәл әйтемдәренең һөйлөмдә ниндәй киһәк булыуын тикшерәу, һораузар биреп аңлатыу. Контроль эш: диктант.		
		Студенттың үз аллы эше Текста айырымланған эйәрсән киһәктәрзе табыу, аңлатыу; Текст тәржемә итеу		1
Тема 1.8. Кушма һөйләм	Укыу материалының йөкмөткөһө. Практик дәрестәр.		6	
	1	Кушма һөйләм; Һөйлөмдәр араһында тезмә бәйләнеш; Башкорт милли аштары.	2	
	2	Һөйлөмдәр араһында эйәртеүле бәйләнеште белдерәүсә саралар.Һауыт – һаба.	3	
		Практик эш төрзәре: Әзәби әһәрзән кушма һөйлөмдәр язып алыу, аңлатыу. Яңы хүззәрзе ятлау Студенттың үз аллы эше: З.Биишеваның «Яктыға» трилогияһына ингән романдарзан кушма һөйләм язып алыу, уларға синтаксик тикшерәу үткәрәу. Текст тәржемә итеу.		2

Тема 1.9. Тезмә кушма һөйләм	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.		6	
	1	Тезмә кушма һөйләм; Транспорт.		1
	2	Теркәүесчез тезмә кушма һөйләм; Теркәүесле тезмә кушма һөйләмдәр. Юл йөрөү кағизаләре.	2	
	Практик эш төрҙәре: Тезмә кушма һөйләмдәр буйынса терәк схема төзөү, әзәби әсәрҙән миҫалдар языу, схемаларын эшләү. Яңы һүзҙәрҙе ятлау			
	Контроль эш: синтаксик анализ, текст тәржемә итеү.		1	
Студенттың үз аллы эше Тезмә кушма һөйләмдәрҙе рус теленә тәржемә итеү, башкорт теле менән сағыштырыу. Конспект языу.		2		

Тема 1.10. Эйәртеүле кушма һөйләмдәр	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.		7	
	1	Баш һәм әйәрсән һөйләм; Эйәрсән һөйләмдәрҙе төркөмләү; Нисек хәбәр итергә?		2
	2	Эйәрсән һөйләм төрҙәре; Эйәртеүле кушма һөйләмдәрҙе төрлө функциональ стилдәрҙә кулланыу.	3	
	Практик эш төрҙәре: «Ил инәһе өләсәйҙәр беззә лә бар ул» тигән инша языу. Иншала әйәртеүле кушма һөйләмдәр кулланыу; Гәзит-журналдарҙан әйәртеүле кушма һөйләмдәрҙән бәйләнәү сараларын асыклау.			
	Контроль эш: синтаксик анализ		1	
Студенттың үз аллы эше: Эйәртеүле кушма һөйләмдәр тураһында терәк конспект языу; Башкорт халкының йырҙарынан әйәртеүле кушма һөйләмдәргә миҫалдар языу.		2		
Тема 1.11. Катмарлы синтаксик төзөлмәләр	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.		8	
	1	Катмарлы синтаксик төзөлмәләр; Башкортостан – бай ил		1
	2	Тиң булмаған әйәрсән һөйләмле кушма һөйләмдәр;		2
	3	Катнаш кушма һөйләмдәр;	3	

		Теземдэр.		
		Практик эш төрзәре: Күп эйәрсәнле кушма һөйләмдәр кулланып тасуирлау языу.		
		Контроль эш: синтаксик анализ	1	
		Студенттың үз аллы эше Өзәби әсәрзән өс катнаш кушма, өс күп эйәрсәнле кушма һөйләм язып алыу, уларға синтаксик тикшереп үткәрәү. Шиғырзарзан теземдәргә миҫалдар язып килергә.	1	
Тема 1.12. Тура телмәр. Ситләтелгән телмәр	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.		6	
	1	Тура телмәр; Яраткан профессияға укыйым		1
	2	Ситләтелгән телмәр;		2
	3	Тура телмәрзән төрзәре.		2
		Практик эш төрзәре: Тәкдим ителгән көләмәстәрзе дәрөс интонация менән укыу.		
		Контроль эш: Контроль диктант.	1	
		Студенттың үз аллы эше: Диалог, монолог тураһында мәғлүмәт әзерләү. Тел тураһында цитата,эпиграф туплау.	1	
Тема 1.13. Текст синтаксисы	Укыу материалының йөкмәткеһе. Практик дәрестәр.		3	
	1	Текст синтаксисы;текстың мәғәнәүи бөтөнлөгө;		1
	2	Текстың композицияһы, текстың бәйләнешлеге.		3
		Практик эш төрзәре: Бирелгән башланғыстар буйынса текст языу; Тәкдим ителгән текстың башланышын, үстөрелешен һәм тамамланышын билдәләү		
		Студенттың үз аллы эше Диалог, монолог тураһында мәғлүмәт әзерләү.1	1	
		Дифференцированный зачет	1	
		Бөтәһе	94	

Для характеристики уровня освоения учебного материала используются следующие обозначения:

1. – ознакомительный (узнавание ранее изученных объектов, свойств);
2. – репродуктивный (выполнение деятельности по образцу, инструкции или под руководством)
3. – продуктивный (планирование и самостоятельное выполнение деятельности, решение проблемных задач)

3. УСЛОВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММЫ

3.1. Требования к минимальному материально-техническому обеспечению

Реализация программы дисциплины требует наличия учебного кабинета

Оборудование учебного кабинета:

- комплект таблиц по башкирскому языку;
- учебные пособия по башкирскому языку и литературе;
- энциклопедические и лингвистические словари;
- методические разработки “Организация внеаудиторный самостоятельной работы студентов по башкирскому языку”
- УМК по башкирскому языку
- тесты

Технические средства обучения:

- слайды
- видеокассеты
- компьютер
- магнитофон

3.2. Информационное обеспечение обучения

Перечень рекомендуемых учебных изданий, Интернет-ресурсов, дополнительной литературы

Основные источники:

1. Усманова М.Г., Султангулова З.З, Башкирский язык: учебное пособие для организаций профессионального образования с изучением башкирского языка как государственного.- Уфа: «Китап», 2015.-264 стр.
2. Юлмухаметов М.Б. Усманова М.Г, Примерные программы и методические рекомендации по баш.яз. и литературе для организации проф. Образования. –Уфа , Китап ,Образования. –Уфа , Китап ,2015 г.

Дополнительные источники:

1. Усманова М.Г. Грамматика башкирского языка для изучающих язык как государственный. – Уфа, Китап: 2012. – 168 с.
2. Хакимова В.Ш., Усманова М.Г. Башкирский язык для русскоязычной аудитории: Учебное пособие.- Уфа: РИО БашГУ, 2008.-272 с.
3. Хисамитдинова Ф.Г., Усманова М.Г. Башкирский язык.ru: Интенсивный курс. Учебное пособие для изучающих башкирский язык.- Уфа:ГУП «ГРИ «Башкортостан»», 2008.-200 с.

Интернет-ресурсы:

1. tel.bashqort.com>hisamitdinova (Электронный учебник для русскоязычной аудитории)
2. in-yaz-book.ru/bashkir/

4. КОНТРОЛЬ И ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТОВ ОСВОЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ

Контроль и оценка результатов освоения дисциплины осуществляется преподавателем в процессе проведения практических занятий и лабораторных работ, тестирования, а также выполнения обучающимися индивидуальных заданий, проектов, исследований.

Результаты обучения (освоенные умения, усвоенные знания)	Формы и методы контроля и оценки результатов обучения
Умение соблюдать языковые нормы (орфоэпические, лексические, грамматические, стилистические, орфографические, пунктуационные) в устных и письменных высказываниях;	- экспертная оценка на практических занятиях;
Умение применять знания по башкирскому языку при изучении профессиональных модулей и в профессиональной деятельности;	- экспертная оценка на практических занятиях и в процессе педагогической практики;
Умение делать синтаксический разбор словосочетания, простого и сложного предложения, предложения с прямой речью;	- выполнение упражнений; - контрольная работа; - оценивание результатов самостоятельной работы студентов;
Умение использовать синтаксическую синонимию как источник богатства и выразительности башкирской речи;	- выполнение упражнений; - экспертная оценка в процессе педагогической практики;
Умение интонировать простые и сложные предложения, чужую речь;	- выполнение упражнений; - контрольная работа; - экспертная оценка практических работ.
Умение конструировать словосочетаний и разные типы предложений;	- выполнение упражнений; - проверочная работа; - экспертная оценка в процессе педагогической практики; - тестирование;
Умение применять полученных знаний и умений в собственной речевой практике; повышать уровня речевой культуры, орфографической и пунктуационной грамотности;	- наблюдение и экспертная оценка на практических занятиях, и в процессе педагогической практики; - контрольный диктант; - анализ практической работы; - анализ работы с различными типами словарей.
Умение составлять план, тезисы, конспекты по башкирскому языку, делать необходимые выписки;	- оценивание результатов самостоятельной работы студентов; - анализ творческой работы по составлению текстов разных жанров и стилей.

Умение писать очерк, эссе, сочинения;	-оценивание результатов самостоятельной работы студентов; - анализ творческой работы по составлению текстов разных жанров и стилей.
Умение составлять реферат, выступать с ним, отвечать на вопросы по теме реферата;	-оценивание результатов самостоятельной работы студентов;
Знать нормативные построение словосочетаний и предложений разных типов;	-выполнение упражнений; -тестирование;
Знать принципы и функции пунктуации, факультативные и альтернативные знаки препинания;	-выполнение упражнений; -проверочная работа;
Знать формы и разновидности речи.	- выполнение упражнений; - экспертная оценка на практических занятиях, в процессе педагогической практики;
Знать грамматическую основу простого предложения, виды осложнения простого предложения;	-выполнение упражнений; -синтаксический разбор предложений; -тестирование;
Знать типы сложных предложений;	-синтаксический разбор предложений; -контрольная работа;
Знать принципы и функции пунктуации, факультативные и альтернативные знаки препинания;	-выполнение упражнений; -проверочная работа.